

VANTAA

Monikielisten ja -kulttuuristen pienten lasten kerhojen ohjaajan opas

OSALLISENA SUOMESSA
DELAKTIG I FINLAND

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala, perhepalvelut, aikuissosiaalityö,
Vantaan osaava vanhempi – hanke/Osallisena Suomessa –hankekokeilu

Sisällysluettelo

Johdanto.....	1
1. Kerhotoiminnan tavoitteet	3
2. Kerhojen rakenne.....	4
3. Oppimisympäristö	5
3.1 Fyysinen.....	5
3.2 Psykkinen	5
3.3 Sosiaalinen	6
4. Leikki ja leikkimateriaali.....	7
5. Vuorovaikutus ja kielen kehityksen tukeminen	8
6. Ohjatut tuokiot	10
7. Toiminnalliset vanhempi- ja lapsikerhot.....	11
8. Oman työn kehittäminen	12
9. Lopuksi.....	13
Vinkkejä henkilökunnalle	14

Johdanto

Pienten lasten opas on syntynyt Vantaan Osaava vanhempi – hankkeessa, joka on osa valtakunnallista Osallisena Suomessa – hankekokeilua. Hanke on järjestänyt lastaan kotonaan hoitaville vanhemmille kotouttavaa toimintaa, jonka eräs muoto on ollut suomen kielen opetus. Opetuksen ajaksi on järjestetty lastenhoito. Hyvin järjestetty lastenhoito on ehdoton edellytys sille, että vanhemmat voivat osallistua suomen kielen opetukseen. Vanhemmat voivat keskittyä opintoihinsa täysipainoisesti vain, jos he voivat luottaa siihen, että lapsista pidetään hyvää huolta. Laadukas hoito on myös pienten lasten oikeus.

Opas on tarkoitettu henkilökunnan työvälineeksi. Sen tarkoituksena on helpottaa henkilökunnan suunnittelutyötä ja taata mahdollisimman laadukasta toimintaa lapsille sillä aikaa, kun vanhemmat ovat suomen kielen opetuksessa. Kerhoihin osallistuvat lapset ovat 1-3-vuotiaita monikielisiä ja -kulttuurisia lapsia. Monikielisellä ja -kulttuurisella tarkoitetaan muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia lapsia. (Käsite on määritelty Moniku- hankkeen pääkaupunkiseudun toimintamallissa 2005–2007.) Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä Helsingin kaupungin S2-suunnitelma luovat varhaiskasvatukselle laadukkaan pedagogisen perustan. Koska asiakirjat painottuvat kuitenkin vahvasti päiväkotikontekstiin, on kerhoille haluttu tehdä oma opas, jossa huomioidaan kerhotoiminnan erityispiirteet. Kerhotoiminnalle on tyypillistä, että kerhot ovat lyhytkestoisia ja niitä on vain muutaman kerran viikossa. Näin ollen aikaa on niukasti ja henkilökunnan täytyykin tarkkaan pohtia, miten käytössä oleva aika kannattaisi käyttää ja millaista toiminnan tulisi olla, jotta se olisi mahdollisimman laadukasta ja soveltuvaa pienille lapsille.

Opasta varten on haastateltu varhaiskasvatuksen asiantuntijoita ja pääkaupunkiseudulla Osallisena Suomessa -hankkeessa toimineita pienten lasten kerhojen ohjaajia, jotka ovat kokeilleet millaiset toimintatavat sopivat kerhoihin parhaiten. Toimivimmaksi menetelmäksi on koettu leikki ja myös aikuisen osallistumista leikkiin on pidetty tärkeänä. Haastateltavat ovat myös painottaneet lapsen yksilöllistä huomiointia ja runsaan ajan varaamista ohjaajan ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen. Tämän vuoksi oppaassa ei lähdetä liikkeelle sisältöalueista, vaan vuorovaikutussuhteen muodostamisesta, leikistä ja leikinomaisista toimintatavoista. Toiminnan suunnittelussa keskeisessä osassa ovat hetkeen tarttuminen ja lapsen tarpeiden huomioiminen. Sisältöalueet yhdistyvät leikissä käytävään välineistöön ja leikinomaisiin tuokioihin. Kun käytössä oleva materiaali on eri sisältöalueista, voidaan suomen kieltä oppia luonnollisella tavalla eli leikin kautta.

Monikulttuurisuutta ei ole haluttu erottaa omaksi luvukseen, vaan se läpäisee koko oppaan. Lasten kulttuurista huomioidaan oppimisympäristön rakentamisessa ja menetelmien valinnassa. Monikulttuurisuus nähdään luonnollisena osana arkea ja kanssakäymistä ja edellyttää henkilökunnalta jatkuvaa dialogia itsensä ja vanhempien kanssa. Oppaassa on erillinen luku toiminnallisista kerhoista, joihin lapset ja vanhemmat voivat yhdessä osallistua. Oppaan lopussa on myös lista erilaisista materiaaleista ja internet-sivustoista, joita henkilökunta voi halutessaan hyödyntää ideoidessaan toimintaa.

1. Kerhotoiminnan tavoitteet

Kerhotoiminnan tavoitteena on järjestää 1-3 -vuotiaalle monikielisille ja -kulttuurisille lapsille tavoitteellista toimintaa ja tukea lasten leikki- ja vuorovaikutustaitoja. Kerhotoiminnan tulee vastata lasten yksilöllisiin tarpeisiin ja olla ikätasoista. Toiminnan sisältöalueet vaikuttavat siihen, millainen identiteetti ja itsetunto lapselle muodostuvat. Tutkimusten mukaan vahva identiteetti on yhteydessä oman etnisen arvon arvostamiseen. Tämän vuoksi lasten kulttuuritausta tuleekin huomioida sekä oppimisympäristön rakentamisessa että toiminnan suunnittelussa. Kerhotoiminnan tarkoituksena on myös tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettiä sekä lapsen kielen kehitystä. Monille lapsille kerhoon tulo voi olla ensimmäinen kokemus ryhmässä olosta ja ensimmäinen ero vanhemmista. Tavoitteena onkin tarjota lapsille ensimmäisiä myönteisiä kokemuksia ryhmätoiminnasta.

2. Kerhojen rakenne

Pienten lasten toiminnan on hyvä koostua perushoidosta, leikistä ja leikinomaisesta toiminnasta. Toiminnan suunnittelussa on tärkeää huomioida lasten yksilölliset tarpeet ja mielenkiinnon kohteet sekä monikulttuurinen tausta, ikä ja kehitystaso. Jos lapset ovat vuoden ikäisiä, on toiminta luonteeltaan hyvin erilaista kuin, jos lapset ovat lähempänä kolmen vuoden ikää. Kerhojen ohjaajilta vaaditaan sekä herkkyyttä että kulttuurisensitiivisyyttä toimintaa suunniteltaessa.

Suunnittelun tulisi perustua vuorovaikutukseen, spontaaniin leikkiin ja eläytymiseen pohjautuvaan pedagogiikkaan. Laadukas toiminta edellyttää myös jatkuvaa arviointia. Toimintakauden alussa kannattaa painottaa turvallisen luottamussuhteen syntymistä ohjaajan ja lapsen välille, perushoitoa ja vuorovaikutuksellista leikkiä. Vuorovaikutuksellinen leikki voi pitää sisällään leluihin tutustumista, liikuntaa, kädentaitoja ja musiikillisia hetkiä yksittäisen lapsen kanssa. Myös ohjattuja yhteisiä tuokioita voi sisällyttää toimintaan vähitellen. Ohjatut tuokiot kannattaa sijoittaa toiminnan keskelle, sillä toiminnan alkuun on hyvä varata riittävästi aikaa lapsen yksilölliseen huomiointiin. Kerhoon tullessaan moni lapsi voi tarvita aikuisen syyliä ja lohdutusta.

Jokainen ryhmä voi miettiä toiminnalleen sopivan rakenteen. Vaikka struktuurin olisikin hyvä olla väljä, auttaa toistuvuus etenkin vanhimpia lapsia ennakoimaan käytössä olevaa aikaa ja luo turvallisuuden tunteen. Toiminta voi päättyä esimerkiksi lelujen poiskeräämiseen, johon lapset osallistuvat aikuisen kanssa kykyjensä mukaan. Keräämisestä kannattaa tehdä leikinomaista, sillä tämä houkuttelee lapsia osallistumaan siihen. Myös pienen eväshetken voi sisällyttää struktuuriin. Vanhempien vastuulla on huolehtia eväät, josta kerrotaan heti kerhoon ilmoittautumisen yhteydessä.

3. Oppimisympäristö

Varhaiskasvatusympäristö rakentuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kokonaisuudesta. Innostava oppimisympäristö mahdollistaa tutkimisen, kannustaa liikkumiseen ja luo mahdollisuuksia erilaisten asioiden kokeilemiseen. Laadukas oppimisympäristö houkuttelee lasta käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan luovasti ajatuksiaan ja tunteitaan. Oppimisympäristön tulee myös tukea lapsen aktiivisuutta ja omatoimisuutta sekä olla lapsen kehitystasoon sopiva ja turvallinen. Myös monikulttuurisuus on tärkeä huomioida oppimisympäristön suunnittelussa.

3.1 Fyysinen

Hyvin rakennettu fyysinen oppimisympäristö kannustaa luovuuteen ja on henkilökunnan muunneltavissa. Sen suunnittelussa olisikin tärkeä huomioida monia eri seikkoja. Tilojen tulisi olla lapsille suunnitellut ja turvalliset ja kalusteiden tulisi taas olla ikätasoon sopivat ja ergonomiset. Olisi tärkeää, että WC-tiloissa olisi hoitopöydät ja roskakorit vaippojen vaihtoa varten ja että lastenrattaille olisi sopivat säilytystilat. Ruokailutiloissa tulisi olla syöttötuolit ja vanhempien kotoa tuomat ruoka-astiat tulisi merkitä lasten nimillä, jotta ne eivät menisi sekaisin.

Selkeys että esteettisyys tulisi ottaa huomioon tilojen suunnittelussa. Tilojen tulisi myös olla leikkiin sopivat ja houkutella lasta liikkumiseen ja tutkimiseen. Käytössä olevan materiaalin olisi hyvä olla moninaista ja edustaa sekä suomalaista kulttuuria että ryhmässä olevien lasten kotikulttuuria. Oppimateriaaleille ja leluille kannattaakin varata omat säilytystilat, jotka merkitään selkeillä suurilla kuvilla. Kuvitettu oppimisympäristö tukee myös lapsen kielenkehitystä. Lelujen ja kuvien valinnassa olisi myös oleellista kiinnittää huomiota siihen, että niissä olisi edustettuina ihmisiä, eläimiä ja maisemia monesta eri kulttuurista.

3.2 Psyykinen

Oppimisympäristön tulee olla paitsi fyysisesti myös psyykkisesti turvallinen. Lapsen on tärkeä tuntea olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi. Ero vanhemmasta tuottaa pienelle lapselle stressiä. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että lasta hoitaisivat samat työntekijät, joihin lapsi voisi muodostaa turvallisen kiintymyssuhteen. Toimintakauden alussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota lapsen rauhoitteluun. Ohjaajan äänenpaino ja sylissä pitäminen rauhoittavat lasta. Myös tutti, tuttipullo, pehmolelu,

unirätti tai jokin muu kotoa tuotu tavara voivat tuoda turvaa. Vaikka kaikissa kulttuureissa ei ole tapana käyttää turvaobjekteja, voi vanhempien kanssa keskustella, löytyisikö kotoa turvaa tuovaa esinettä. Myös omissa rattaissa olo voi rauhoittaa lasta. Turvallisuuksi voi luoda myös samasta kulttuurista olevat, lapsen omaa äidinkieltä puhuvat työntekijät. Oman äidinkielen kuuleminen tyydyttää etenkin pienimpiä lapsia. Myös vanhemmissa oman kulttuurin edustaja voi herättää luottamusta. Eri kulttuureissa voi olla erilaisia tapoja rauhoitella lasta. Joissakin afrikkalaisissa kulttuureissa itkevää lasta ei rauhoitella heijaamalla vaan hyppyyttämällä.

Henkilöstön on tärkeä tunnistaa jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet. Myös unen ja ruokailun tarve, leikkivät ja tunneilmapiiriin merkitys tulisi huomioida. Jokaisella lapsella on oikeus sekä yksilölliseen huomioon että sylissä oloon. Hoitopaikan positiivinen ilmapiiri viestittää lapselle, että hän on hyväksytty ja tärkeä. Henkilökunta voi vahvistaa lapsen myönteistä minäpuhetta hymyin ja kannustuksin. Myös lasten ideoihin vastaaminen tukee terveen minän kehitystä.

3.3 Sosiaalinen

Pienten lasten kerhoryhmässä ohjaajan on tärkeä tukea lasten keskinäisiä kohtaamisia. Kontaktia otetaan katsomalla, koskettamalla tai vaihtamalla esineitä. Vähitellen kontaktinotto kehittyy rinnakkaisleikiksi ja yhteisleikiksi. Lapset tarvitsevat ohjaajan läsnäoloa ja tukea kaikissa leikin muodoissa. Koska tovereiden seura on lapsille tärkeää, tulisi ohjaajan luoda lämmin ja avoin ilmapiiri, joka on perusta onnistuneelle sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Ilmapiirin tulisi myös olla kiireetön, jotta lapset voivat rauhassa harjoitella toisten kanssa toimimista. Sosiaaliset taidot kehittyvät toimiessa yhdessä toisten lasten kanssa.

4. Leikki ja leikkimateriaali

Leikki on lapselle luontainen tapa toimia. Esineiden tutkiminen ja niillä leikkiminen on pienen lapsen kehitykselle tärkeää. Ohjaajan on tärkeä tutkia yhdessä lapsen kanssa tätä askarruttavia asioita ja osallistua leikkiin. Leikkiessä hänen tulee myös osata heittäytyä hetkeen ja keskittää huomionsa lapseen. Läsnä oleva aikuinen viestittää arvostavansa lasta ja tämän leikkiä. Myös yhteinen ilon ja riemun kokeminen lujittaa vuorovaikutussuhdetta. Ohjaajalta vaaditaan spontaaniutta, herkkyyttä, eläytymiskykyä ja rohkeutta. Leikkiin kannattaa myös varata riittävästi aikaa.

Henkilökunnan tulee huomioida lasten kehitystaso ja kulttuuritausta rakentaessaan lapsen leikkiä. Osalle lapsista leikki voi olla hyvinkin uusi asia. Kaikissa kulttuureissa leikillä ei ole samanlaista asemaa kuin Suomessa. Tällöin aikuisen on tärkeä tukea lapsen kiinnostusta leikkiin esimerkiksi näyttämällä lapselle, mitä lellulla voi tehdä ja houkuttaa lasta kokeilemaan leluilla leikkimistä. Sekä aikuinen että lapsi voivat kehittää leikkiä. Ohjaajan on tärkeä vastata lapsen aloitteisiin ja tunnistaa lapsen luova leikki-idea ja auttaa lasta kehittämään sitä edelleen.

Koska yhteistä puhetta ei vielä ole, aikuinen voi elävöittää leikkiä käyttämällä apuna kehonkieltään. Leikkiä voi rikastaa myös erilaisilla äänillä. Eläinleikissä voi esimerkiksi matkia kissan tai koiran ääntä ja autoleikissä jäljitellä tööttäystä tai pärinää. Saatavilla tulisi olla sekä yksinleikkiin että yhteisleikkiin tarkoitettuja leluja. Lelujen tulisi olla monipuolisia, turvallisia ja ikätasoisia. Saatavilla tulisi olla sekä suomalaista kulttuuria että lapsen kotikulttuuria edustavia leluja. Myös roolileikkiin tulisi varata materiaalia. Kaikkien lelujen ei tarvitse olla liian valmiita, vaan joukossa tulisi olla myös leikkiin sopivaa arkipäivän välineistöä. Kirjojen valinnassa tulisi huomioida useita seikkoja, joista yksi on lapsen kielellinen taso. Koska käytössä ei välttämättä ole yhteistä kieltä, on lapselle haastavaa virittäytyä tarkastelemaan kirjaa pelkän puheen varassa. Pienempien lasten kirjojen olisi hyvä olla eri aisteja stimuloivia. Joukossa voi olla soivia ja eri materiaaleista tehtyjä kirjoja. Isompien lasten kirjojen olisi taas hyvä olla sellaisia, että tarina välittyy kuvien perusteella. Esteettiset kuvat houkuttelevat seuraamaan tarinaa. Kaksikulttuurisen identiteetin kehityksen kannalta olisi oleellista, että kirjojen kuvat eivät välittäisi yksikulttuurista kuvaa, vaan kirjoissa olisi edustettuina eri kulttuurien ihmisiä.

5. Vuorovaikutus ja kielen kehityksen tukeminen

Kieli kehittyy vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Koska lapsella ja ohjaajalla ei ole vielä yhteistä puheen kieltä, tulee ohjaajan kiinnittää erityistä huomiota muihin kommunikaation muotoihin. Onkin tärkeää, että ohjaaja osaa kuunnella ja puhua lapsen sanantonta kieltä, joka on tunteiden ja kehon kieli. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sanattomaan viestintään. Puhetta kannattaa myös havainnollistaa elein ja ilmein. Äänensävy ja läheisyys tukevat kontaktia lapseen ja eleiden avulla voidaan muun muassa kannustaa lasta. Työntekijöiden kannattaakin sopia yhdessä, millä tavoin lapselle annetaan positiivista palautetta. Esimerkiksi taputtamalla voidaan viestiä lapselle, että hän on onnistunut. Elekieleen voi liittää myös hymyn ja sanallisen kehumisen. Positiivisen minäkehityksen kannalta onkin tärkeää, että lapsi saa mahdollisimman paljon myönteistä palautetta.

Henkilökunta voi kehittää lapsen kielitaitoa toimimalla yhdessä lapsen kanssa. Erityisen tärkeässä asemassa tässä on leikki. Leikkiessään lapsen kanssa ohjaajan tulee herkistyä havainnoimaan lapsen kiinnostuksenkohteita. Lapsen tulee saavuttaa tunne, että häntä kuunnellaan, vaikka yhteistä kieltä ei vielä olekaan. Tämä tapahtuu siten, että aikuinen innostuu niistä asioista, joista lapsi viestii olevansa kiinnostunut. Myös hassuttelu, ilo ja positiivisuus ovat keskeisessä osassa ja auttavat lasta sitoutumaan toimintaan. Yhteinen kehon kieli luo yhdessä tekemisen riemua ja lujittaa lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta.

Leikin tapahtumia on hyvä sanottaa. On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, millaisia lauseita käytetään. Myös ääntämiseen kannattaa kiinnittää huomiota. Sanoja kannattaa toistaa ja lasta kannattaa ihailta hänen tapaillessaan sanaa. Tässäkin tulee kuitenkin huomioida lasten yksilöllisyys ja kehitysvaihe. Osa lapsista kuuntelee pitkään ennen kuin alkaa toistaa tavuja ja sanoja. Henkilökunnan onkin hyvä tiedostaa, että passiivinen sanavarasto voi olla hyvin laaja, vaikka lapsi ei vielä tuottaisi sanoja. Suomea äidinkielenään puhuvien ohjaajien tulee kommunikoida lapsen kanssa omalla äidinkielellään. Aikuisen tulee myös muistaa se, että eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla oma äidinkieli on vasta kehittymässä. Maahanmuuttajataustainen työntekijä voi tukea lapsen oman äidinkielen kehitystä. Hän voi käyttää omaa äidinkieltään niiden lasten kanssa, joilla on sama äidinkieli. Näin hän voi paitsi vahvistaa lapsen oman äidinkielen kehitystä myös tukea lapsen kieli-identiteettiä.

Koska kieli kehittyi leikin kautta, sisältöalueet kannattaa huomioida leikkitarvikkeiden ja kirjojen hankinnassa. Sisältöalueet noudattelevat S2-suunnitelman sisältöalueita. Rakennukset, liikenne ja ajoneuvot on lisätty listaan, sillä ne ovat luonnollinen osa pienten lasten kasvuympäristöä.

Sisältöalueet:

- Minä
- Koti ja perhe
- Rakennukset
- Eläimet
- Vaatteet
- Kehonosat
- Värit ja lukukäsitteet
- Ruoka ja astiat
- Liikenne ja ajoneuvot

Leikkiin voi sisällyttää adjektiivien ja verbien lisäksi sijaintia kuvaavia käsitteitä kuten alla, päällä, sisällä ja vieressä. Kommunikaation tukena kannattaa käyttää myös kuvasarjoja, joilla voi viestittää muun muassa tunnetiloja. Henkilökunnan olisi myös hyvä perehtyä siihen, millaisilla ilmeillä eri kulttuureissa viestitään ja millä tavoin esimerkiksi pyyntöjä ja käskyjä esitetään, sillä äänenkäyttö ja kommunikointityyli saattavat vaihdella eri kulttuureissa. Jos ryhmässä on maahanmuuttajataustainen työntekijä, voi häntä käyttää myös kulttuuritulkkinä.

6. Ohjatut tuokiot

Ohjatut tuokiot painottuvat yhteiseen tekemiseen. Tuokioiden tulisi olla lyhyitä ja joustavia. Pienten lasten keskittymiskyky siihen, mitä joku toinen pitää tärkeänä, on vasta kehittymässä. Tuokioiden olisi hyvä olla mahdollisimman vuorovaikutteisia ja sallia se, että pienten lasten mielenkiinto kohdistuu välillä muihin asioihin. Tuokion pituuteen kannattaa kiinnittää huomiota. On arvioitu, että 1-1,5 -vuotiaat lapset jaksavat keskittyä ohjattuun tuokioon 8 - 10 minuuttia ja 2-3 -vuotiaat 10 - 15 minuuttia.

Toimintakausi kannattaa aloittaa tutustumisella ja leikin harjoittelulla. Ohjattuja tuokioita voi lisätä toimintaan vähitellen. Henkilökunnan kannattaa pohtia, millaiset tuokiot palvelevat juuri oman ryhmän lapsia. Laulu- ja loruhetket, liikunta- ja kuvataidetuokiot sopivat hyvin pienille lapsille ja leikinomaiset toimintatavat saavat aikaan oppimisen iloa. Tuokioiden suunnittelussa on hyvä huomioida itseilmaisu ja luovuus sekä monikulttuurinen materiaali. Liikunta- ja musiikkituokioihin kannattaa varata eri maiden musiikkia. Myös suomalaisia loruja ja lauluja on hyvä olla. Kuvallises- sa ilmaisussa aihepiirit kannattaa liittää sekä suomalaiseen yhteiskuntaan että lasten vanhempien lähtömaahan.

Tuokioissa kannattaa käyttää apuna kuvatukea. Kuvalliset ohjeet kertovat lapselle, mitä ohjatussa toiminnassa on tarkoitus tehdä. Laulujen ja runojen säkeistöjä sekä liikuntaohjeita kannattaa kuvit- taa. Laululeikeissä liikkeet elävöittävät laulua ja lisäävät lapsen osallistumismahdollisuuksia. Pienet lapset oppivat havainnoimalla, jäljittelemällä, tutkimalla ja kokeilemalla. Mallin näyttäminen on luonnollisin tapa viestiä lapselle, mitä ohjatussa toiminnassa tulee tehdä. Ohjattujen hetkien lisäksi olisikin hyvä olla myös spontaaneja tuokioita, joissa huomioidaan lasten oma luontainen motorinen aktiivisuus. Spontaanisti muodostunut toiminta voi kestää jopa 30–40 minuuttia 1,5-2 -vuotiailla lapsilla vireystilan ollessa korkeimmillaan.

7. Toiminnalliset vanhempi- ja lapsikerhot

Toiminnallisissa vanhempi-lapsi kerhoissa vanhemmat ja lapset opettelevat yhdessä suomen kieltä. Kerhoissa ei ole järjestetty varsinaista lastenhoitoa, vaan vanhemmat ovat vastuussa lapsistaan kuitenkin avoimessa päiväkotitoiminnassa. Kerhoissa on erinomainen mahdollisuus äidin ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen tukemiseen. Henkilökunta voi järjestää monenlaista yhteistä tekemistä vanhemmalle ja lapselle. Myös lapsen ja aikuisen vuorovaikutteista leikkiä on tärkeä tukea. Joissakin kulttuureissa leikin merkitys voidaan kokea vieraaksi. Työntekijöiden olisi hyvä viestittää vanhemmille, miksi leikki on tärkeää. Kertomisen apuna voidaan käyttää maahanmuuttajataustaista työntekijää. Toiminnallisissa kerhoissa työntekijöillä on loistava mahdollisuus tutustua vanhempiin ja saada tietoa perheen kulttuurista ja lasten kotikasvatuksesta. Vanhemmat voivat taas saada tietoa suomalaisesta kulttuurista ja kasvatuskäytännöistä.

Kuten muussakin kerhotoiminnassa on toiminnallisissa kerhoissa varattava riittävästi aikaa tutustumiseen. Ohjelman suunnittelussa on otettava huomioon sekä aikuisten suomen kielen taso että lasten ikätaso. Toiminta voi olla vuorovaikutteisia leikkejä, vanhempi-lapsi-liikuntaa ja loru- ja lauluhetkiä, mutta myös eriytettyä toimintaa aikuisille ja lapsille. Eriytetyn toiminnan aikana lapsi voi käydä välillä ”tankkaamassa” vanhempansa sylissä läheisyyttä ja turvallisuutta. Tämän jälkeen hän voi palata taas muiden lasten ja ohjaajan luo.

8. Oman työn kehittäminen

Kerhotoiminnan järjestäminen vaatii henkilökunnalta innokkuutta, luovuutta ja moninaisuuden arvostamista. Henkilökunnan on tärkeä arvioida omaa toimintaansa ja haastaa itsensä pohtimaan, näkykö jokaisen lapsen kotikulttuuri kerhotoiminnassa. Vain keskinäisessä dialogissa vanhempien kanssa voi tutustua perheen omaan kulttuuriin. Työntekijöiden olisi tärkeää selvittää perustiedot ryhmään osallistuvien perheiden uskonnoista ja kulttuureista. Heidän tulisi kuitenkin pyrkiä välttämään kulttuuristereotyyppioita, jolla tarkoitetaan kaavamaisista mielikuvaa jostakin ihmisestä, etnisestä ryhmästä tai kulttuurista.

Henkilökunnan olisi tärkeää arvioida myös vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Erityisesti toiminnallisissa kerhoissa olisi hyvä pohtia, millaisista asioista vanhemmat ovat kiinnostuneita ja millaista tietoa henkilökunta voisi tarjota vanhemmille. Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on merkittävää, sillä vanhemmat ovat lapsensa asiantuntijoita. Henkilökunta voi taas tukea vanhempia monenlaisissa asioissa. Yhteisten kommunikaatiokeinojen kehittämiseen kannattaakin käyttää aikaa. Henkilökunnan on myös tärkeää pyytää vanhemmilta palautetta ja huomioida, että palautteen antamisessa voi olla kulttuurien välisiä eroja.

Henkilökunnan olisi hyvä saada työnsä tueksi koulutusta. Koulutus voi olla paitsi eri kulttuureista tietoa tarjoavaa myös henkilökunnan interkulttuuriseen kasvuun tähtäävää. Interkulttuurinen kasvussa korostetaan aitoa vuorovaikutusta kulttuurien kohtaamisessa. Jotta aitoon kohtaamiseen voidaan päästä, vaaditaan henkilöltä tietoisuutta, herkkyyttä, taitoja ja aitoa halua kohdata toinen ihminen.

9. Lopuksi

Jotta lastenhoidon järjestäminen onnistuisi suunnitelman mukaisesti sekä henkilökuntaresurssien etä puitteiden on oltava kunnossa. Koulutettukaan henkilökunta ei pysty toimimaan, jos resurssit ovat riittämättömät. Myös kerhojen keston on oltava lasten ikä- ja kehitystasoon sopiva. Havaintojemme mukaan lapset jaksoivat keskittyä yhdessä toimimiseen 1,5-2 tuntia. Tällöinkin lapset tarvitsivat taukoja ja sylissä oloa aina välillä. Kerhojen ohjaajat tekevät todella arvokasta työtä ja heiltä löytyy ammattitaitoa ja osaamista, kun resurssit ovat kunnossa. Parhaimmillaan kerhot edistävät koko perheen kotoutumista ja ovat tärkeässä asemassa lasten kaksikulttuurisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin tukemisessa.

Lopuksi haluaisin kiittää niitä varhaiskasvatuksen ammattilaisia, jotka ovat antaneet haastattelun tätä opasta varten. Teidän ajatuksenne ja kokemuksenne ovat auttaneet suuresti oppaan luomisessa. Suurkiitos varhaiskasvatuksen asiantuntijoille Ulla Packalénille ja Tiina-Liisa Pitkolle, Vantaan kieli- ja kulttuurikoordinaattoreille Raija Mannermaalle, Tuija Ruonalalle ja Nina Thurinille, Nissaksen toimintayksikön johtajalle Marja Jantuselle ja Nissaksen asukaspuiston toiminnan ohjaajalle Tiina Tanniselle, Espoon kerho-ohjaajalle Sivi-Mari Koskenvuorelle ja Satomäen päiväkodin lastentarhanopettajalle Anniina Korsulle sekä tietysti työni ohjaajalle Pirkko Matkaselälle kaikesta tuesta ja tiedosta sekä siitä, että olen myös itse päässyt kokeilemaan kerhojen vetämistä ja voinut kokeilla, mikä toimii käytännössä.

Vinkkejä henkilökunnalle

Monikulttuuriset lelut:

Leluvaihtoissa on tärkeää huomioida, että lelujen ihmiset edustavat eri kansallisuuksia. Myös eläimistö ja maisemien tulisi olla eri maista. Osa leluista voi olla suomalaista kulttuuria edustavia ja osa lapsen kotikulttuuria edustavia. Monikulttuurisuus on huomioitu muun muassa seuraavissa pienten lasten leluissa:

- Eri kansallisuuksia edustavat ihmiset
 - TOLO lapset, TOLO menopelit, TOLO rakennusmiehet
 - DUBLO maailman ihmiset, DUBLO Ihmiset, DUBLO nukkeperhe
 - Tummaihoineen Nathan-nukke
 - Afrikkalainen, eteläamerikkalainen ja eurooppalainen tyttövauvanukke
 - BABY BORN tumma nukke

- Eläimet
 - TOLO safarieläimet
 - TOLO safaripuisto
 - DUBLO villieläimet
 - DUBLO iso maatila
 - DUBLO eläinklinikka
 - BELEDUC käsinuket: kotieläimet ja metsäeläimet

- Palapelit:
 - GOULA äänipalapeli eläimet
 - GOULA tunnustelupalapeli eläimet
 - GOULA äänipalapeli kulkuneuvot
 - GOULA Eläimet maalla
 - GOULA Viidakko kohopalapeli
 - Fantasia palapeli
 - Fantasia viidakko
 - Safari nuppupalapeli.

Kuvakirjat:

Seuraavissa kirjoissa on huomioitu monikulttuurisuus tai kirjat ovat eri aisteja stimuloivia:

- Damon, Emma. 2006. Erilaiset ystäväni. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Harvey, Amanda. 2004. Koiranelämää. SLEY-kirjat.
- Vau kirjat. Mikä ääni tuo on?
- Vau kirjat. Mitä sinä sanot!
- Vau kirjat. Hei!
- Vau kirjat. Kovin kiireinen perhonen.

Musiikkia:

- Alho. 1998. Vauvakulta.
- Alho, Hautsalo & Perkiö. 2000. Vauvojen laulun aika.
- Fröbelin palikat. 2004.
- Hongisto-Åberg, Viitala-Pulkinen & Louhi. 1990. Vauvojen laulut.
- Huovi. 2009. Vauvan vaaka.
- Krokfors, Laaksonen & Salo. 1991. Körö körö.

Kuvatuki:

Valmiita kuvia on saatavilla eri lähteistä. Myös valokuvia ja lehtien kuvia voi hyödyntää. Aamukirjan kuvastossa on huomioitu ihmisten eri kulttuuritaustat. Aamukirjan kuvista voi koota myös kuvatukeen käytettävää materiaalia.

- Lappalainen, U. & Vesterinen-Sumu, E. 1997. Aamu. Suomen kielen kuvasanakirja. Opetushallitus.

Papunetissä on saatavilla valmista kuvamateriaalia lauluista, tarinoista ja loruista:

- <http://papunet.net/kuva/lastenlaulut/>
- <http://papunet.net/kuva/tarinat>
- <http://www.papunet.net/kuva/lorut/elainlorut>

- <http://papunet.net/tietoa/materiaalit/kuvapankki.html>

Myös seuraavia materiaaleja voi käyttää kommunikaation tukena:

- Karvonen, P. & Rikkola, L. 1993. Lukuleikkejä lapsille. Kirjayhtymä. Tammer-Paino. Tampere.
- Kuvakortit. Early Learning.
- Tunnenoppa. Early Learning.

Vinkkejä tuokioiden järjestämiseen:

Liikuntavinkit:

Nuoren Suomen kuvastoa, josta osa sopii myös pienille lapsille

- http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/paivahoito_PDF/vvliikuntavinkit_2005.pdf
- http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/paivahoito_PDF/vvliikuntavinkit_2003.pdf
- Taikatanssi-kirja

Materiaalia kuvallisen ilmaisun tueksi:

- <http://www.varikylpy.fi/materiaalit/materiaalit.php>

Suositteluvia teoksia luettavaksi:

- Helenius, A., Karila, K., Munter H., Mäntynen, P., Siren-Tiusanen, H. (toim). 2008. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY.
- Hujala, E. & Turja, L. (toim). 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Tutkimuksia 283. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Paavola, H. & Talib, M. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyödyllisiä linkkejä:

- Väestöliitto. Tietoa monikulttuurisuudesta.
<http://www.vaestoliitto.fi/monikulttuurisuus/tietoa-monikulttuurisuudesta/>
- Global.finland. Kehityskysymykset ja globaalikasvatus.
<http://global.finland.fi/public/default.aspx?culture=fi-FI&contentlan=1>
- MONIKKO. Monikulttuurisen kasvatuksen, kotoutumisen ja opetuksen kehittämisen hanke.
http://tkk.joensuu.fi/liferay/projektit/monikko/MONIKKO_materiaalikartoitus_2011.pdf
- Monikulttuurinen varhaiskasvatus pääkaupunkiseudun toimintamalli MONIKU -sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v. 2005 – 2007.
http://www.socca.fi/files/161/Monikulttuurisen_maahanmuuttajatyon_toimintamalli_2008.pdf

Vantaa

Vantaan kaupunki
Anna-Mari Tentke, maisteriopiskelija
Soveltavankasvatuslaitoksen laitos,
Helsingin yliopisto